

כונה במילה לשם גרות

נשאלתי מאחד שבתו נתארסה לבחור אחד וקודם הגשואין נתוודע לדעת שהוא בן נכרית מישראל ואביו עשה לו ברית מילה לשמנה ימים אחר לידתו ונימול ע"י מוהל חרדי ואביו כבר ש"ח לכ"י ועתה הדבר בספק אם האב אמר להמוהל שאמו נכרית ורוצה למולו לשם גרות או שלא אמר לו כלום והמוהל סבר שהוא ישראל ומל אותו לשם מצות מילה גרידא ולא התכוון לגרות, ועתה מה משפט הנער הזה אם צריכים להטיף ממנו ד"ב או לא.

תשובה:

עלינו לבאר הפרטים דלהלן:

- (א) מילה וטבילה בגר שלא בכונה לגרות רק סתם למצות מילה.
- (ב) מילה בגר שלא בכונה למצוה כלל רק לשם בריאות.
- (ג) קבלת המצוות סתם מפני שהוא סובר שהוא יהודי.
- (ד) בנוול מהול אם צריך להטיף ממנו ד"ב בגרות.
- (ה) בנימול בגוייתו מהו הדין.
- (א) תמן תנינן בש"ס שבת דקל"ה אמר רשב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה על הנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שעלה כבושה היא על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו ד"ב וב"ה אומרים א"צ ולדברי הת"ק גם בנוול מהול פליגי ב"ש וב"ה ולהלן בברייתא בגמרא איתא איתמר רב אמר הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כרשב"א ובתוס' שם בד"ה לא כתבו דמכאן משמע דיותר צריך להטפת ד"ב לנוול מהול מבנתגייר כשהוא מהול דהרי לנוול מהול כ"ע מודי דצריך להטפת ד"ב ובגר איכא פלוגתא וא"כ לפי דברי רב דהלכה כת"ק וכוותיה משמע בגמרא מדקאמר ר"א בר אבהו תיתי לי דעברי אדרב וכיון דקיי"ל כרב דפסק כת"ק דבנוול מהול א"צ להטפת ד"ב הרי מכש"כ בנתגייר כשהוא מהול דא"צ להטפת ד"ב עיי"ש בתוס' שכתבו דבה"ג פסק דקטן הנולד מהול א"צ להטפת ד"ב וגר צריך להטפת ד"ב ונראה לר"י דטעמו דס"ל כר"י ביבמות דמ"ו דתניא התם הרי כבא ואמר מלתי ולא טבלתי מטבילין אותו ומה בכך דברי ר"י ר' יוסי אומר

אין מטבילין אותו, הרי דלר' יוסי אין מטבילין אותו משום דצריך להטפת ד"ב דאת"ל דא"צ להטפת ד"ב אמאי אין מטבילין אותו הרי הוא מהול לפנינו מה נפקא מינה אם לא מלו אותו ב"ד לא יהא אלא ערבי מהול או גבעוני מהול אלא ודאי דצריך להטפת ד"ב.

(ב) והר"ח שם בתוס' פסק דלא כבה"ג אלא דבנולד מהול כן צריך להטפת ד"ב וגר א"צ להטפת ד"ב אמנם כמעט כל הראשונים חלקו עליו וס"ל דגר צריך להטפת ד"ב ה"ה הרי"ף והרמב"ם בפ"א מהל' מילה והרא"ש בפרק ר"א דמילה והטור בס"י רס"ח פסק כן להלכה והבעהע"ט מחלק בגר גופא בין אם נולד כן כשהוא מהול דא"צ להטפת ד"ב ובנימול בגיותו שלא לשם גרות צריך להטפת ד"ב ולקמן נדבר עוד מה שיש להעיר בדבריו.

ובמק"א כתבתי להביא ראיה לשיטת הר"ח מש"ס יבמות דמ"ו דפריך בגמרא שם לרע"ק דמרבבה ערל כי טמא בקרא דתושב ושכיר מאי עביד ליה אמר ר' שמעיא לאתווי ערבי מהול וגבעוני מהול ופריך בגמרא והנהו מולין גינהו בתמיה הרי ערלים גינהו ולא צריך קרא למעוטינהו והא תנן קונם שאני נהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עכו"ם ומתוך לאתווי גר שמל ולא טבל וקטן שנולד כשהוא מהול וקסבר צריך להטיף ממנו ד"ב עיי"ש בגמרא ולכאורה יש לדייק אמאי לא מרבי ג"כ גר שנתגייר כשהוא מהול דצריך להטפת ד"ב כמו בקטן הנולד מהול ואסור לאכול בתרומה וקדשים אלא ודאי מוכח דבגר שנתגייר א"צ להטפת ד"ב ידידיה וזהו כשיטת הר"ח כן יש לומר לכאורה.

(ג) וממילא לפי"ז במחלוקת ר' יוסי ור"י ביבמות גבי האי שבא ואמר מלתי ולא טבלתי דס"ל לר"י דמטבילין אותו ומה בכך ור' יוסי פליג וס"ל דאין מטבילין אותו דחיישינן שמא ערבי או גבעוני מהול וצריך להטפת ד"ב דר"י תרתי בעי מילה וטבילה עיי"ש ברש"י שכתב כן בפירושו ולכן לרע"ק דיליף מקרא דתושב ושכיר רק קטן שנולד מהול דאסור באכילת תו"ק עד שיטיף ממנו ד"ב אבל לא בגר שנתגייר כשהוא מהול ופליג על ר"י דס"ל דגר צריך הטפת ד"ב ואפילו ר"א דפליג על רע"ק וס"ל דגם קטן הנולד מהול מותר באכילת תו"ק בלי הטפת ד"ב הרי מכו"כ דגר שנתגייר דא"צ להטפת ד"ב דהרי בש"ס שבת הנ"ל מבואר שנולד מהול כ"ע מודי לרשב"א דצריך הטפת ד"ב ובנתגייר מהול פלוגתא דב"ש וב"ה הרי דיותר יש סברא להצריך הטפת ד"ב לנולד מהול מנתגייר כשהוא מהול כמבואר שם בתוס' המובא לעיל.

(ד) ולכן לפי"ז לר' יוסי דס"ל דתרתיה בעי מילה וטבילה לשם גרות ובנתגייר מהול חיישינן שמא ערבי או גבעוני מהול הוא וצריך הטפת ד"ב נראה מזה דס"ל דמילה בעינן לשם גרות דהיינו דמעשה המילה צריך להיות בכוונה לשם גרות ולא לשום כוונה אחרת דבכוונה סתם לשם מצות מילה ליכא

למימר דהרי הגוי ליכא במצות מילה אם לא שהוא אומר שכוונתו להתגייר וליכנס לדת ישראל ע"ז וזה רק בגדול הנימול אבל בקטן דליכא גביה שום כוונה רק מה שעושה המוהל על דעת אביו וכוונת המוהל בטח הוא לשם מצות מילה להכניסו בבריתו שאא"כ כי יצויר שהוא אינו יודע שהאם היא נכריה והאב לפי דעתו המשובשת סבור הוא שע"ז לבד יהי יהודי ככל בית ישראל וג"כ לשם יהדות כי לולא זאת אם אין כוונתו לשם יהדות הי' מצוה לרופא למולו משום רפואה או מורנא והוא לא עשה כן רק עשה ברית מילה ככל בית ישראל והזמין ג"כ אחוזת מריעיו בודאי לשם מצוה עשה כן ואעפ"י שהוא בטעות כי אליבא דדינא הילך נכרי גמור ופטור ממילה ויכול רק לגיירו ולטבלו לשם גרות וא"כ חסר עדיין רק הטבילה ואם יטבול א"ע בגדלותו לשם יהדות ג"כ סגי ואפילו בלא כוונה לגרות מבואר בגמרא דסגי דמי לא טבל לקריו עיי"ש. (ה) אולם עדיין יש לעיין בזה אם כוונת האב מועיל בזה כיון דקיי"ל דהילד הולך אחרי האם ולכן הולך הוא נכרי גמור כאמו ואינו מתייחס אחרי האב ולכן הוא כאיש זר והעיקר בזה הוא הבי"ד כדאיתא בש"ס כתובות ד"א אבל עכ"פ המוהל יכול להיות במקום הבי"ד ומועיל שפיר מילתו לשם יהדות למצות מילה ולקמן נדבר עוד מזה בענין התייחסות האב לגבי בן מנכריה אבל עכ"פ מבואר מזה דמילת התינוק בקטנותו מהני לי' שיכול אח"כ ליכנס לדת ישראל ע"י טבילה לשם גרות אפילו לר"י ולא דמי כלל לגר שנתגייר כשהוא מהול דצריך הטפת ד"ב וז"ב לפיע"ד.

(ו) ובירושלמי קידושין פ"ג הל"ב איתא תני בר קפרא גר שמל ולא טבל הרי זה כשר שאין גר שלא טביל לקרייו וקשיא עלת לו טומאה קלה מטומאה חמורה אמר ר' יוסי בר ר' בון כיון שזו וזו לשום קדושת ישראל עלת לו — מבואר בפירוש שבכוונה רק לשם יהדות ולא לשם גרות נמי מהני וסגי לי' ועיין בט"ז סי' רס"ח סק"ח, ובדגמ"ר שם כתב דבגר קטן לכ"ע צריכים שלשה דרך בגדול דאצלו עיקר הוא קבלת המצות ומילה וטבילה רק גמר הדבר אבל לא בקטן עיי"ש לפי דבריו צריכים לחקור אם הי' שלשה בשעת המילה וכן מדויק מדברי רש"י ביבמות דמ"ה ע"ב בסופו שכתב ואותה טבילה עלתה לה לטבילת גרות דדת יהודית הוא וכו'.

(ז) אולם הרשב"א ביבמות דמ"ו כתב דגם שבט לוי הטיפו ד"ב כדי לכנוס תחת כנפי השכינה והרמב"ן חולק עליו וס"ל דל"צ הטפת ד"ב וראיתי להג' יעב"ץ בספרו שו"ת שאי"ע ח"ב סי' קס"ד שהקשה קושיא עצומה דכאן ביבמות ס"ל לר"י דמילת עכו"ם אינו כלום ובש"ס ע"ז דכו"ס ס"ל איפכא דתנינן התם כותי לא ימול לישראל מפני שמל לשם הר גריזים דברי ר' יהודא אמר לי' ר"י וכי היכן מצינו מילה מן התורה לשמה הרי דלר"י בעינן כוונה

לשם מצות מילה ולר' יוסי א"צ כוונה לשמה ועיין ג"כ בהגהותיו למסכת יבמות והחת"ס בחיו"ד ס"א וס"א ש' כתב דאין כאן אפילו ריח קושיא דבשלמא בישראל ערל לא בעינן מילה לשמה רק עיקר הוא שתוכרת ערלתו ולכן שפיר קאמר ר"י דלא מצינו מילה מה"ת לשמה אבל ביבמות דאיירי בגר שצריך לכנוס לדת ישראל ע"י המילה ואם נימול שלא לשם יהדות במה יכנס לדת ישראל עיי"ש מ"מ אפילו לפי דבריו בני"ד אעפ"י דבעינן מילה לשמה בגר מ"מ לפי"מ שביארנו לעיל דהיכא דנימול ע"י מוהל המכוון לשם מצות מילה יכול להיות שפיר דמשעת המילה מתחיל הגרות ואח"כ ע"י טבילה נגמרה וא"צ תו לקבלת המצות כמו בכל גר דהרי לא מצינו בגר קטן שיצטרך כשיגדיל לקבלת המצות רק עיי"ז שיתגדל בתור יהודי על ברכי היהדות מקרי גר עיי"ז שנתגייר בקטנותו על דעת בני"ד כ"ז נראה לפיע"ד.

(ח) ובדברי הגאון החת"ס יש להעיר דמה שתירץ דר' יוסי מחלק בין ישראל לגר דבגר מודה ר' יוסי דצריך מילה לשמה דהרי בגמרא שם איתא דטעמא דר' יהודה דצריך לשמה משום דכתיב לד' המול — ור' יוסי דרש המול ימול מ"מ ומקשה בגמרא לר' יוסי הרי כתיב לד' המול ומתרץ דהאי בפסח כתיב ר"ל דתבת לד' קאי על עשיית הפסח לד' — וקשה לכאורה לפי דברי החת"ס דבגר מודה ר' יוסי דצריך מילה לשמה אמאי לא מתרץ לר' יוסי דמה דכתב רחמנא לד' המול דצריך כוונה לד' זה דוקא בגר דאיירי ב"י קרא כדכתיב וכי יגור אתכם גר ועשה פסח לד' המול לו כל זכר בזה רק בעינן מילה לשמה אבל לא בישראל ומדלא מתרץ לר' הכי מוכח דלא מחלק בין מילת ישראל למילת גר.

(ט) ברם נראה לפיע"ד דדבר זה תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' ביבמות דמ"ח ולשיטת רש"י אין מקום לתירוצו של החת"ס אבל לשיטת התוס' י"ל כמוש"כ החת"ס בריש"י פירש בלשון אחר דקרא דהמול לו כל זכר מיירי במילת זכריו שמעכבים אותו מלעשות הפסח ואפילו הבנים שנולדו לו קודם הגרות אבל בתוס' בד"ה אלא כתבו להקשות על פירש"י ולפי דבריהם שם הפסוק דהמול לו כל זכר מיירי רק בבנים שנולדו לו אחר הגרות אבל בניו שנולדו לו שלא בקדושה אינם מעכבים אותו מלעשות הפסח עיי"ש בתוס' ולכן לפי"ז לרש"י דקרא איירי בבנים שנולדו לו בגויותו א"כ הבנים צריכים גרות ואפילו הכי ס"ל לר' יוסי דא"צ לשמה במילתם אעפ"י שעיי"ז הם נכנסים לדת ישראל ודרש המול ימול מ"מ אבל לשיטת התוס' ניהא שפיר תירוצו של החת"ס כיון דלדידהו איירי בבנים שנולדו בקדושה וא"צ גרות רק מילה ובזה א"צ לר' יוסי לשמה דהמול ימול משמע מ"מ כן נראה לפיע"ד.

(י"ד) ובהיותי בזה נראה לפיע"ד להעיר בענין זה דמילה לשמה דהתוס'

בע"ז שם בד"ה וכי היכן הקשו לר"י דבעי מילה לשמה ואפילו הכי מסיק בגמרא דמילה ע"י עכו"ם כשר גם לדידה והרי גבי גט אמרינן בגמרא בגיטין דכ"ג דצריך כתיבה לשמה ופסלינן כתיבת עכו"ם משום דעכו"ם אדעתא דנפשיה עביד ותירצו דסתם אשה לאו לגירושין עומדת משום הכי סתמא פסול אבל גבי מילה סתמא לשמה הוא ולהכי כשר מילה ע"י עכו"ם וכן כתבו ג"כ בזבחים ד"ב בד"ה סתם אשה עיי"ש בגמרא דדייק ממתניתן דכל הזבחים דסתמא דקדשים כלשמה ומחלק בין זבחים לגט דבזבחים סתמא לשמה אבל לא בגט א"כ לפי"ז הרי מילה בסתמא כמו קדשים דסתמא כשר ובאמת לפי"מ דאיתא בזה"ק ובמדרשות מילה הוי ממש כמו קדשים דרך הנימול הוי כמו קרבן עיין ויק"ר פ' אמור אר"י משפט אדם ומשפט בהמה שוים משפט אדם וביום השמיני ימול בשר ערלתו ומשפט בהמה ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן וגו' ועיין ברב"ח פ' לך שכתב בשם המקובלים דכמו דם הקרבן מכפר כן דם מילה מכפר ובמהרי"ל הלכות מילה הביא בשם הר"פ דכל סנדק הוי כמו מקטיר קטורת ולכן נכון שלא לכבד ב' פעמים בסנדקאות לאיש אחד מובא דבריו ברמ"א יו"ד סי' רס"ה.

יא) ולכן צ"ע לר' יוסי דס"ל גבי מרור בפסחים דקי"ד דמצות צריכות כונה א"כ מה נשתנה מצות מילה דס"ל דא"צ כונה לשמה אולם לפי"ד התוס' בע"ז ובזבחים הנ"ל דגבי מילה הוי סתמא לשמה ולכן א"צ כונה כן י"ל לכאורה אבל אליבא דאמת קשה להבין איך אפשר לומר אליבא דמ"ד מצות צ"כ דאם עכו"ם עושה בסתמא לשמה דהרי די לנו לומר דאין כוונתו לע"ז אבל לומר שהוא כמו לשמה זה א"א לומר אך י"ל ולחלק דלא דמי מצות מילה לשאר מצות התורה כמו שהסביר הפרמ"ג או"ח סי' ס' דמצוה שתלוי במעשה והמעשה היא מעשה קיימת אעפ"י שעשאה שלא בכוונה מ"מ כיון שהמעשה של המצוה עומדת לפנינו יכול הוא לכוון בכל עת שהמצוה היא לקיים רצון הבו"ה ולכן לפי"ז גם במילה שנעשה ע"י מי שאינו מכוון לשם מצוה אבל המעשה לפנינו שהוא כבר איננו ערל ויכול לכוון תמיד שנימול כרצון הבו"ה והסרת הערלה הוא המסובב והסיבה הוא שיהי' נימול ומחוסר ערלה ולכן לא אכפת לן המסובב כלום רק העיקר הוא שהסבה נעשתה וז"ב לפיע"ד ויש להאריך בזה אבל אכמ"ל והדברים עתיקים.

יב) ומצאתי כבר סברא זו בהה"מ בפ"ב מהל' שופר הל"ד שהקשה שם על דברי הרמב"ם שפסק גבי שופר שצריך לכוון התוקע והשומע ואם אחד לא כיוון לא יצא וגבי מצה בפ"ו מהל' חו"מ פסק שאם אכל מצה שלא בכוונה כגון שאנסוהו עכו"ם אעפ"כ יצא יד"ח ותירץ דגבי מצה שאני כיון דאיכא מעשה בזה דהיינו האכילה והרי אכל ולכן יצא אבל גבי שופר אעפ"י שהתקיעה

הוי ג"כ מעשה מ"מ עיקרו רק לשמיעה עיי"ש וכמו כן גבי מילה נמי דמעשה המילה יוצא גם בלא כוונה. אבל עדיין לפי"ז מדוע במל בתוך שמנה אמאי לא יצא הרי לא גרע מגימול שלא בכוונה אך לקושטא לא דמי כלל למצוה הנעשית שלא בכוונה דהרי גבי מצה הרי היא ראויה וגם הזמן גורם לחיוב המצוה ואינו חסר כלום רק הכוונה ולכן יצא אבל במילה תוך שמונת ימים הרי עתה אינו בגדר חיוב המצוה כמו מי שאוכל מצה קודם הפסח ולכן חוץ מהכוונה לצאת יד"ח המצוה חסר ג"כ העיקר דהיינו הזמן של חלות חיוב המצוה וז"פ.

(ג) ובמק"א כתבתי להביא ראיה לשיטת הרא"ש בריש פרק ר"א דמילה והרשב"א בחידושו שם דס"ל דתוך שמונת ימים ג"כ כשר בדיעבד וא"צ להטפת ד"ב דבש"ס הנ"ל פריך מדר"י אדר"י דס"ל דמילת עכו"ם כשרה והתניא מנין למילה בעכו"ם שהיא פסולה שנאמר ואתה את בריתי תשמור וגו' ואי נימא דבתוך שמנה פסולה הרי ל"ק מידי לפי"מ שתירצו התוס' בע"ז ובזבחים הנ"ל דבמילה הרי גם סתמא לשמה ואפילו לר"י דמצריך לשמה במילה גם בסתמא כשר ולא דמי לגט אשה ולפי"ז דסתמא לשמה אבל רק היכא בזמן המצוה דהיינו לאחר שמונת ימים בסתמא הוא מל לשם מצוה אבל בתוך שמונת ימים כיון דאין עתה זמן המצוה ליכא למימר דסתמא לשמה דאיוה לשמה איכא ביה אם עדיין לא הגיע זמנו ולפי"ז ל"ק מדר"י אדר"י דמה דקאמר ר"י דמילה בנכרי כשרה היינו רק בזמנו לאחר שמנה אז בסתמא כשר ומה דקאמר ר"י דמילת נכרי פסולה מיירי בתוך שמונת ימים ואז בסתמא לא לשמה דקודם זמנו ליכא למימר לשמה ומדלא מתרץ הכא בגמרא כן ש"מ דגם בתוך שמנה כשר בדיעבד וא"כ שפיר י"ל דסתמא לשמה וקשיא שפיר מדר"י אדר"י וראיה מזה לשיטת הרשב"א והרא"ש ועיין בשא"ג ס' ס"ד שהאריך בזה אם יש לומר דאעפ"י שבדיעבד כשר בתוך שמנה מ"מ בסתמא לא אמרינן בזה דהוי כלשמה כיון דלכתחילה אסור למול קודם וצ"ע בזה.

(ד) ובנוב"י חיד"ד ס' נ"ג בתשובה הידועה בדבר נוסח לשם יחוד הגיה שם ליסוד גדול דכל מצות השם יש להם דין קדשים וכמו דבקדשים אמרינן סתמא לשמה כן בכל המצות סתמן כלשמן ולכן א"צ לומר מקודם לשם יחוד ובספר שעה"ת בשו"ת שבסוף הספר אור כגבור חלציו והוכיח בראיות נכוחות דמצות לית להו דין קדשים לענין זה שסתמיהו לטמן ועיקר ראייתו לפי"מ דקיי"ל דמצות צ"כ וכ"ה שיטת הבה"ג הרי"ף והרא"ש בפ"ג דר"ה וכן איפסק בש"ע או"ח ס' ס' סעי'ד ובס"י תקפ"ט סעי'ה כהני תנאי דס"ל מצות צ"כ והיינו דצריך לכוון בשעת עשיית המצוה לצאת יד"ח המצוה כהאי דאמרינן בריש זבחים לשם ששה דברים הזבח נזבח ואחד מהם הוא הכונה לשם ד' ואמרינן שם בגמרא דתנאי ב"ד הוא מעיקרא שלא יהא בלבו אחד מכל הדברים

הללו. והרי במצות אמרינן דאם לא כיון לבו לא יצא ידי חובת המצוה ונראה מזה דמצות לא דמי לזבחים ולא אמרינן במצות סתמא לשמה וצ"ל בסברא מדוע שונה מצות מקרבנות משום דבקרבות כבר ה"י הכונה והדיבור בעת הפרשת הזבח בעת שאמר הרי עלי עולה או שלמים ולשם זה הביאן עתה למקדש להקריבן לקיים דבריו ולכן אם בעת ההקרבה לא כיון כלום רק בסתמא ג"כ כשר דעל דעת הכונה הראשונה הוא עושה אבל לא כן במצות ד' שאין שמם עליהם מקודם עשייתם דהיינו בקורא קרי"ש יש לומר שהוא קורא בתורה ובתק"ש יש לומר שתוקע לשיר ולכן ליכא למימר סתמא לשמה ולכן דומה ממש לגירושין דאמרינן סתמא לאו לגירושין עומדת וכן מוכח מש"ס זבחים דמ"ו גבי חטאת ששחטה לשם חולין כשרה משום חולין פסולה ופירש"י דלשם חולין היינו שידוע שהוא חטאת ושחט לשם חולין כשרה משום שאין חולין מחללין קדשים ומשום חולין שהוא סבר שזה חולין פסולה דהוי כמו מתעסק בדברים אחרים ואינו עסוק בקדשים עיי"ש ומוכח דאעפ"י דאמרינן בקדשים סתמן לשמן הן עומדים מ"מ אם הוא לא ה"י יודע שזה קדשים וסבור שהן חולין פסולה הרי כמו שאמרנו דעיקר הדבר הוא בסברא משום דהאי דאמרינן דזבחים סתמן לשמן מפני שמם קדשים עליהם מקודם ולשם זה הובאו אל הקודש ולכן אם הוא סבור בשעת עבודה שהוא חולין הנה לא ה"י בלבו שום כוונה מכוונת המצטרף שנוכל לצרף אליו שמם אשר עליהם כי הוא ה"י סבור שזה חולין ושוב נעשה בזה כשאר מצות הצריכות כונה עיי"ש.

(טו) ואעפ"י שיש להשיב על הראיה השני' דהרי כיון שכבר הוקבע שם חטאת על הזבח א"כ אף ששחטו אחרי כן משום חולין מה אכפת לן כיון דסתמן לשמן הראשון קיימו ומה חילוק יש בין לשם חולין או משום חולין כמבואר כל זה להמעייין בצדק אבל לפי סברתו דכל המצות מדמינן לגירושין צ"ע במילה מאי טעמא אמרינן דסתמא לשמה ולא אמרינן כן בשאר מצות התורה.

(טז) ולולא דמסתפינא הוי אמינא מילתא חדתא בהאי דמילה בגר שלא בכונה עפ"מ שכתבו הראשונים ה"ה הר"ן והרמב"ן מובא דבריהם בשו"ת הרדב"ז ס"י ל"ד דטבילה ושחיטה לא שייך גבייהו הענין של כונה ולא תליא כלל בפלוגתא של מצ"כ משום דהם רק הכשר מצות ולא מצות ולכן לא שייך בזה הפלוגתא של מצ"כ וכבר האריכו בזה גדולי האחרונים ולכן לפי"ז בגר הבא להתגייר אשר עדיין אינו מחוייב בשום מצוה רק דא"ל לו להיכנס לבית ישראל ולברית התורה והמצוה אלא ע"י מילה וטבילה וקבלת המצות וכל השלשה דברים הללו המה הכשר מצוה שעי"ז יתכשר להיכנס לדת ישראל ולכן אינם חשובים כמו כל המצות להצריך כונה לצאת יד"ח המצוה כיון שהוא עדיין אינו מצוה בקיום המצות רק המה מכשירים ובמכשירים א"צ כונה לכ"ע אך כל זה

י"ל באם הוא נימול בעת שבא להתגייר אעפ"י שנימול ע"י איש שאינו בר כונה ואינו בגדר זה מ"מ כיון שא"צ כונה גם זה מקרי מילה לשם גרות אבל היכא שהוא נימול מכבר כמו בני"ד שלא עלה על דעתו שום מחשבה לגרות א"כ א"א לומר דהמילה תעלה לו שע"ז יכנס לברית ישראל ולכן איכא סברא לומר שצריך להטפת ד"ב כיון דאפילו למ"ד דמצות אצ"כ מ"מ עצם העשייה מקרי מצוה וגברא גמי בר חיובא הוא שלא כיון לשם מצוה אלא שעשאו כמו דבר הרשות אבל בעכו"ם הנימול בגויזתו דעצם המעשה אינו מצוה לדידיה דגברא לאו בר חיובא הוא לכן לא שייך לומר מצות אצ"כ כיון דהעשייה אינה בגדר מצוה כלל ואעפ"י שעכ"פ כבר נכרת ערלתו ואינו ערל עוד אבל לא עדיף הוא מנולד מהול דס"ל לבה"ג בתוס' שבת שהבאתי לעיל דצריך להטפת ד"ב ודין גר שונה לגמרי מדין מצות מילה שאינה צריכה כונה לר' יוסי דבגר הוי רק הכשר מצוה אבל עכ"פ צריך להיות בגדר החיוב ובזמן החיוב לא כן בגר שנימול מכבר דשניהם ליתנייהו גביה כמו שביארנו.

(יז) אך קשה לפיע"ד עפ"י"מ שחידש זקני הב"ח בריש הלכות סוכה על מה שכתב הטור באריכות בטעם המצוה של סוכה אעפ"י שאין דרכו בכך רק מה שנוגע להלכה וכמו כן בריש הלכות ציצית ובריש הלכות תפילין האריך הטור לבאר טעם המצוה וטעמא בעי מדוע רק במצות הללו פירש כוונת המצות וכתב ע"ז הב"ח דבתפילין דכתיב בהו למען תהי' תורת ד' בפיד שפירשו הוא שהתפילין הם אות וזכרון לתורת ד' לזכור תמיד ולכן אינו מקיים המצוה כדבעי אם לא כיון אותה הכונה וכן גבי ציצית כתיב למען תזכרו וגו' וכן גבי סוכה כתיב למען ידעו וגו' לכן בעי כונה עיי"ש ולפי"ז הרי גבי מילה כיון דנכרתו עלי' י"ג בריתות וכתיב ואתה את בריתי תשמור ומצינו בדברי חז"ל הרבה יעודים ע"י מצות מילה כמבואר במדרשות בשכר מצוה זו ובעונש המבטלה כמבואר בטור יו"ד סי' ר"ס א"כ היא מצות מילה כמו תפילין שהם אות ומילה הוי אות ולכן תמוה לי מדוע נשתנה מצות מילה שא"צ כונה לשמה וכי גרע אות דמילה מאות דתפילין ולמה לא נצטרך גם במילה כוונת האות ולשם האות לכן צ"ע לפיענ"ד ועיין בשו"ת בי"צ יו"ד סי' קס"ח שהקשה על הב"ח מש"ס ר"ה דכ"ט דפריך שם אהא דאמרינן מצות אצ"כ אלא מעתה הישן בשמיני בסוכה ילקה דמשמע דלמ"ד מצ"כ לק"מ והרי לפי דברי הב"ח גבי סוכה לכ"ע צריכים לכוון טעם המצוה ובשמיני לא מכוון כלל עיי"ש ובמק"א כתבתי לתרץ דברי זקני הב"ח בטו"ט ואכמ"ל.

(יח) נחזור למאי דאתאן עלה בני"ד שנימול בילדותו ע"י מוהל ישראל לשם יהדות להכניסו בבריתו של אאע"ה אעפ"י שלא ה"י לשם גרות מ"מ אם יטבול א"ע לשם גרות מצטרף ג"כ המילה שנעשתה מקודם ונכנס עי"ז לדת

ישראל והרי לשיטת הר"ח בתוס' שבת הג"ל כל נכרי שנתגייר כשהוא כבר מהול א"צ להטפת ד"ב אעפ"י שכל הפוסקים חולקים עליו עכ"פ כשנימול לשם יהדות לכ"ע די בזה וכן נמי בקבלת המצות אם הוא כבר מתנהג כישראל וקבל עליו עול מצות בזמן שנעשה ב"מ ונתגדל בתור יהודי אעפ"י שבעוה"ר האנשים הללו לאו בני מצות גיניהו ואינם שומרים דיני התורה ככל המון בית ישראל דכוותיהו המתקדמים כביכול בזה שאינם שומרים חוקי תוה"ק ואוי לו לדור שכך עלתה בימיו שחלק גדול מאחינו בני ישראל ביבשת אמריקה המה מנוערים מכל קדשי ישראל וערכי האומה וכל יהדותם הוא בזה שנימול ונעשה ב"מ וזה העיקר אצלם לפי דעתם המשובשת וגם חתן דגן הוא חד מינייהו האומר שהוא יהודי ורוצה לישא בת ישראל כדת משה וישראל ובמק"א כתבתי מענין זה באריכות בתשובה בענין גרות לשם אשות דיש לדון טובא בגרים בזה"ו שאינם שומרים אח"כ חוקי תוה"ק אם זהו זכות להם שמזכים אותם בקלות וחמורות רח"ל האם מותר להודקק להם לגיירם ואכ"מ לכפול הדברים ובפרט בגר קטן שכל יסוד הגרות הוא משום דזכות הוא לו ולפי המצב שלנו צ"ע אם זהו זכות לו אחרי שידענו שבעוה"ר יהי מחייבי כו"מ בי"ד ל"ע השי"ת ירחם ויערה עלינו רוח ממרום.

(ט) אולם כ"ו רק לכתחילה אבל בדיעבד שכבר נימול ונתגדל בתור

יהודי וא"א לדחותו והשאלה היא אם צריכים להטיף ממנו ד"ב ולקבלת המצות פ"ש והרי אפילו ע"י הקבלה של עכשיו לא יהי זהיר יותר במצות ממה שרגיל מקודם ומה גשתכר לכן בדיעבד כבר עלתה לו מה שכבר נימול ונתגדל בתור יהודי אעפ"י שלא היתה לשם גרות רק לשם מצות מילה ומוכת בפירוש בגמרא ביבמות דמ"ו גבי עבדיה דרחב"א דאטבלה לנכרית לשם אנתתא ואמר ר"י יכולנא לאכשורי בה ובברתה וכו' מי לא טבלה לנדתה, הרי דמועיל הטבילה לטומאת גדה להגרות ג"כ וכבר הבאתי לעיל דבירושלמי ג"כ מבואר כן ובש"ע סי' רס"ח מביא ב' דעות בזה מ"מ בכדי לזרוז על להבא כדאי לטבלו בפני בי"ד של שלשה ולהודיעו מקצת קלות וחמורות כדין כל גר אבל א"צ להטפת ד"ב ולכן אם יסכימו אתי כת"ר ועוד רב מובהק יכולים לעשות כמו שכתבתי.

(כ) וביסוד הדבר של קבלת המצות בגר יש לעיין אם צריך להיות קבלה בפה בפירוש שמקבל עליו דיני התורה בהיכנסו ליהדות וזהו תנאי במשפטי הגרות כמו מילה וטבילה או אפשר אם מקיים בלאה"כ מצות התורה הוי ג"כ כקבלה ואע"ג דקבלת המצות צריך בי"ד י"ל דרק היכא דמקודם לא נהג כלל במצות ישראל צריך קבלה להבטיח שמכאן ולהבא יקיים הכל אבל לא בשכבר התנהג בדיני ישראל שלא תהא הבטחה גרידא עדיף מקיום בפועל ובמק"א כתבתי בעצם הדין של קטן דמטבילין אותו על דעת בי"ד כמבואר בש"ס כתובות ד"א מה יהי עם קבלת המצות דהרי לקבלת המצות צריכים בי"ד

ובלא ביי"ד מעכב הגרות כמבואר בתוס' יבמות דמ"ה בד"ה מי לא וכן איפסק בש"ע ס"י רס"ח סע"ג ג' אך לפי"מ שכתבו התוס' בסנהדרין דס"ח בד"ה קטן דכיון שהגדיל ולא מיחה הוי זה כקבלה בפירוש עיי"ש וצ"ל דכוונתם דכיון שכבר מקיים המצות ומתנהג כישראל עוד מקטנותו הוי כמו קבלה וכה מצאתי ג"כ בשטמ"ק בכתובות דקבלת המצות בקטן כיון דלא אפשר סגי בלאה"כ וכבר הבאתי לעיל מש"כ הדגמ"ר בס"ח רס"ח דמילה וטבילה סגי בדיעבד בלא ביי"ד והיינו רק בגדול כיון שאצלו עיקר הקבלת המצות ומילה וטבילה הוי רק גמר הדבר וסגי שפיר בלא ביי"ד ובלילה אבל בגר קטן דלא שייך גביה קבלת מצות זמילה וטבילה עיקר הגרות שמטבילין אותו על דעת ביי"ד לכ"ע צריך ביי"ד של שלשה וביזם. הרי בפירוש דקטן לא צריך לקבלת המצות ממילא לפי דבריו גם בגר גדול שנתגייר במילה וטבילה ע"י ביי"ד רק לא ה"י קבלת המצות נמי סגי אם מתנהג כישראל.

כא) ומאימתי מתחיל הגרות בקטן במחלוקת הוא בראשונים אם הגרות מתחיל בעודו קטן או רק כשיגדיל ולהריטב"א בכתובות הגרות חל בעודו קטן מה"ת והוכיח כן מדברי הרמב"ם אולם בתוס' כתובות משמע דכיון דמטעם זכיה וזכיה מטעם שליחות ואין שליחות לקטן ממילא הגרות בקטנותו הוי רק מדרבנן כדין זכיה בקטן ואע"ג דהגרות הוא רק מדרבנן מותר בבת ישראל משום דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת אפילו בקום ועשה ותלוי בשני התירוצים בתוס' ב"מ דע"א עיין בקצה"ח ס"י רמ"ג מזה.

כב) ובהך מילתא דישאל שהוליד בן מנכרית אם יש בכחו להביאו לביי"ד לגיירו ע"י מילה וטבילה צ"ע דמה דאמר ר"ה בכתובות ד"א גר קטן מטבילין אותו על דעת ביי"ד דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ומוקי לה להלן בגמרא בגר שנתגיירו בניו עמו דניחא להו במאי דעביד אבוהון ורש"י פירש דגר קטן מטבילין ע"ד ביי"ד אם אין לו אב ואמו הביאתו לביי"ד להתגייר אולם בתוס' רי"ד פירש אפילו אין לו אב ואם כגון אסופי מן השוק הביי"ד מלין אותו וכתוס' שם בד"ה מטבילין וכן בב"ק דק"ט בד"ה קטן כתבו דדוקא בנתגייר אביו ג"כ אבל בלא אביו פלוגתא בגמרא אם מטבילין אותו הביי"ד ובמרדכי שם כתב דרק ע"י אבותיו יכולים לגיירו אבל הביי"ד מעצמו לא ושיטת הבה"ג דקטן שאין בו דעת מלין אותו על פי אבותיו והקשה בטור ס"י רס"ח אמאי לא פסק כר"ה דמטבילין אותו על דעת ביי"ד עיי"ש ובב"י וב"ח ובשטמ"ק כתב בשם הריטב"א ולפי דבריו ה"י לו גירסא אחרת ברש"י גר קטן שאביו ואמו הביאוהו לביי"ד שלא כלשון רש"י שלפנינו שרק אמו הביאו לביי"ד ובחדושי הרשב"א מדייק למה אמר רק מטבילין ולא אמר גם מלין ותירץ דהואיל ובמילה יש צער להקטן לכן לא נחשב זה לזכות ובשטמ"ק כתב דאע"ג דאיכא צערא

לתינוק מ"מ זכות הוא לו שמכניסו תחת כנפי השכינה רק משום דמכניסו לסכנה לא מקרי זכות אבל בדיעבד שכבר נימול מהני ליה דלא גרע מאם נימול בגוייתו (נ"ב השטמ"ק מסיים שם ואעפ"י שצריך להטיף ממנו ד"ב מ"מ זה לאו חובה הוא לו הרי לדבריו צריך להטפת ד"ב) ומה שהקשה הטור על הבה"ג מה שלא פסק כר"ה לפיע"ד לדקדק עוד מדוע שינה הבה"ג וכתב מלין ולא מטבילין וגם כתב עפ"י אבותיו ולא עפ"י בי"ד אך לפי"מ שכתב השטמ"ק נוחא יען לפי דבריו אין בי"ד מלין אותו כמבואר ולכן נקט בה"ג דין חדש דיש אפשרות גם למול גר קטן כגון אם נגטיירו גם אבותיו ויכולין גם למול אותו מה שאין הבי"ד יכולין לעשות דכן משמע שגם חוב גמור יכולים לעשות עפ"י אבותיו דניחא ליה במאי דעביד אבוא ואם נעשה ע"י בי"ד יכולים רק לטבולו כר"ה בגמרא והמתבאר מכל זה דרך לאב ואם יש הכח לגיירו ולא הבי"ד בלבד וכן איפסק בש"ע סי' רס"ח סעי' עיי"ש.

(ג) ולכן קשה בני"ד בבן ישראל הבא על הנכרית במה כח בי"ד יפה לגיירו ע"י האב הרי הבן הולך אחר אמו ואינו מתייחס אחר אביו כלל כיון דולד נכרית כמותה ואם האם הביאתו להתגייר יכולים לקבלו דהאם עם הבי"ד יש להם הכח אבל בעצמו לא ולכן אם האב קרא למוהל לגיירו ולמולו אין זה כלום והוי כמו עכו"ם שנימול בגוייתו וצריך להטיף ממנו ד"ב אך י"ל בני"ד כיון דטכס הברית מילה נעשה בפומבי ע"י קרובים ומכרים והאם יודעת מזה שמלין את בנה ולא מחתה הוי שפיר כמו שהיא בעצמה מביאתו להמוהל והמוהל הוי במקום בי"ד ולכן הוי גרות וא"צ שוב להטפת ד"ב כיון שנימול לשם יהדות ולהכניסו בבריתו של אאע"ה.

(ד) ובד"מ אה"ע סי' קנ"ו כתב שהאו"ז ריש יבמות מסתפק בבן הנולד מן השפחה ומן הנכרית דמדאורייתא אינו בנו אבל מדרבנן מקרי בנו וכ"כ ג"כ ברמ"א סי' ט"ו סעי' יו"ד דיש מסתפקים לומר דאחותו מן השפחה או מן הנכרית דדוקא מה"ת הולד הולך אחריה אבל מדרבנן הוי זרעו לכן לכתחילה יש להחמיר דמקרי זרעו של אב והנה עיינתי באו"ז וי"ל דרק בבא על שפחתו כתב להסתפק מטעם דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומסתמא שחרר אותה וזה שיטת ר' נטרונאי גאון והרמב"ם בפ"י מהל' גירושין חולק עליו עיי"ש ובהשגת הראב"ד ועיין בהגהת תכ"ש באה"ע שרצה לומר שזה ג"כ דעת רש"י בקידושין דס"ח דס"ל דעכו"ם ועבד שבאו על בת ישראל והולידו בנים צריכים גרות עיי"ש עכ"פ כל זה רק לחומרא אבל לקולא כמו בני"ד בודאי ליכא למימר דיש בכחו להביאו לבי"ד בתור אב.

(ה) ומצאתי להרמב"ן בתו"א בברכות דט"ז שהקשה על מה דאמרינן התם בעבדים ושפחות אין עומדין עליהם בשורה ואין אומרים עליהם ברכת

אבלים והקשה הרמב"ן הרי אין לעבדים אבלים כלל דבניו אינם מתייחסים אחריו ומי יתאבל עליו לעמוד בשורה ותירץ שמא נאמר דאעפ"י שאין להם שאר לענין יוחסין מ"מ מתאבלים הן לענין קרבות משום דסוף סוף במציאות הן קרובים לו עיי"ש ולפי דבריו יש לומר בני"ד דאעפ"י דלענין יחוס לא הוי אב כלל מ"מ במציאות הוא אב וי"ל דניחא ל' במאי דעביד אבוהו וכה ראיתי בס' שו"ת דעת כהן סי' קמ"ז בענין זה ממש כתב דבן נכרית מישראל אין כאן ענין של יחוס אבהות דגם בזה שייך לומר דניחא להו במאי דעביד אבוהו דיסוד זה משום רחמי האב על בנו ואינו תלוי בדין תורה אם הוא נחשב לאב או לא רק מה שהוא בטבע האב שלו ורחמיו עליו ולכן אעפ"י שבדין תורה אינו בנו לכל דבר מ"מ אהבה טבעית של אב לבן יש כאן ואנן סהדי דניחא ל' במאי דעביד אבוהו ובסוף דבריו הביא בשם רב יהודאי גאון דבגרות אינו תלוי ביחס רק אם יש איזה שליטה על הקטן באיזה אופן שיהי' נחשב בזה כאב דהרי גם בעליו דינו כאביו מפני שנגרר אחריו הוי כאפוטרופוס שלו עיי"ש ובודאי לכתחילה היכא שבא לפנינו איש שרוצה למול את בנו מן הנכרית אין להזדקק לו וכבר בא לפני כ"פ שאלה זו וצויתי להמוהל שלא למולו וכבר כתבתי בזה תשובה ארוכה והוכחתי בראיות שאין להזדקק לזה כלל כי יכול לצמוח מזה כמה קלקולים והברכות של המוהל ושל האב המה ברכות לבטלה ועוברים על לא תשא אבל בדיעבד שכבר נימול יש לצדד להקל כמו שביארנו.

(כו) וראיתי בשם הגה"ק הר"ח מטשרנוביץ ז"ל דכל מי שצריך טבילה אם הטביל א"ע שלא בכונה לא עלתה לו הטבילה לפי"מ שכתבו בספרי שר"ת של לב טהור ברא לי וגו' הוא „טבל" וסופי תבות „ברא" לרמוז שע"י הטבילה נעשה בריה חדשה וכיון שבפסוק זה נאמר לב טהור צריכים דוקא כוונת הלב לטבילה והרמב"ם בסוף הל' מקואות כתב דענין טבילה תלוי בכוונת הלב עיי"ש במתק לשונו ולפי"ז הדבר פשוט דגר צריך כונה לטבילתו לכוון שבזה נעשה כבריה חדשה וכקטן שנולד ונכנס לברית התורה והמצוה.

(כז) ובעיוני בסוגיא זו במילה ע"י עכו"ם בע"ז דכ"ו נראה לפיע"ד לתרץ קושיית השעה"מ בפ"ב מהל' עכו"ם שהקשה לר"י דס"ל דנכרי מותר למול לישראל איך ילפינן בריש יבמות דעדל"ת ממילה דדוחה שבת וכן בש"ס שבת ילפינן מקרא דביום השמיני ימול בשר ערלתו דאפילו בשבת הרי לר"י אפשר לעשות המילה ע"י עכו"ם ואמאי דחי שבת ומה שנראה לפיע"ד בזה דהרי במילה ציוותה התורה המול ימול וגם ביום השמיני ימול בשר ערלתו וזאת המצות מוטלת על האב לקיים המ"ע ואם לא מל בנו עובר בעשה וגם איכא עונש כרת על מי שלא נימול בגדלותו לאחר שיגיע לכלל עונשין כמבואר בפסוק ועל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא כמבואר

בש"ס קידושין דכ"ט ועיין ברמב"ם פ"א מהל' מילה הל"ב ובהשגת הראב"ד שם ובתוס' מכות ד"ד בד"ה לאפוקי בענין העונש המבטל המצוה לאחר שהגדיל ולפי"ז יש במילה שני דברים האחד המצוה למול היינו מעשה המצוה והב' שלא הרי' ערל והראשון צריך לעשות בפועל המעשה לקיים המצוה והב' א"צ לעשות כלום למשל במי שנולד מהול ורק בנוול עם הערלה צריך להשתדל להסיר הערלה ולכן לר"י דס"ל דנכרי מל לישראל א"כ ע"י מעשה הנכרי הוא כבר איננו ערל אבל המצוה עדיין לא קיים בזה דמה שכתבה התורה וביום השמיני ימול רק לישראל נאמרה ולא לעכו"ם ואין העכו"ם נעשה בזה שליחו של ישראל כיון דאינו מחוייב בדבר אינו נעשה שליח לקיים המצוה על ידו וכדי לקיים מצות התורה של ביום השמיני ימול מותר לעשות אפילו בשבת דעדל"ת כיון דהמצוה אינו יכול לקיים ע"י עכו"ם רק ע"י ידיו של הל"ת ומתורץ שפיר קושיית השעה"מ אעפ"י שעדיין יש לפקפק ע"ז לפי"מ שהארכנו לעיל בענין מילה מ"מ יש לומר כן לקושטא דמילתא.

כח) ובדרך פשוט יש לתרץ קושיית השעה"מ דר"י דמכשיר מילה ע"י עכו"ם לשיטתיה ס"ל כן דהוא ס"ל טומאה הותרה בציבור ואפילו היכא דאפשר בטוהרים דכיון דמרבין מקרא להתיר בטומאה לא אכפת לן אי איכא טוהרים ולכן לשיטתיה ס"ל גבי מילה דכיון דמרבין מקרא דביום השמיני דאפילו בשבת לא אכפת לן אפילו אי איכא נכרי מותר ע"י ישראל.

כט) ובנידון שאלתינו מה שהבחור דנן נוהג מנהג יהדות אעפ"י שהוא אינו יודע שהוא נכרי עדיין טרם שיתגייר אם זהו מעלה לעצם הגרות הבאתי במק"א מש"כ הגרעק"א בתשו' ס"י קכ"ט באמצע התשו' וז"ל שם כיון שידוע דמקורם שבאה להמדינה היתה מתנהגת בדת ישראל ובחוקת גיורת ולא עלתה על דעתה דבר אחר רק היתה מחוסרת טבילה ואם היינו אומרים לה הרי מקוה לפניך זילי טבולי לא היתה מונעת א"ע מזה א"כ לא שייך תו לע"ז שנתגיירה בשביל זה. ואם שאין זה ענין לני"ד מ"מ אעפ"י שאין ראייה לדבר זכר לדבר דיש צד מעליזתא בזה שמתנהגת ביהדות כ"ז נראה לפיע"ד ואם כת"ר יסכים עמדי ויצרף עוד רב מובהק בהוראה מצטרפינא גם אני בהדיכּו לטבול בפני בי"ד ולהודיעו מקצת קלות וחמורות כדי לזרוז לקיום המצות וא"צ להטפת ד"ב וד' יערה עלינו רוח ממרום ויה"ר שלא נכשל בדבר הלכה.